

Дерій В. А.

д. е. н., доцент,

Тернопільський національний економічний університет,

м. Тернопіль

РОЛЬ П. П. НІМЧИНОВА, І. В. МАЛИШЕВА ТА Ю. Я. ЛИТВИНА В РОЗВИТКУ ОБЛІКОВОЇ НАУКИ У СІЛЬСЬКОМУ ГОСПОДАРСТВІ

Облік у сільському господарстві належить до одного із видів галузевого бухгалтерського (фінансового) обліку, який постійно розвивається і поліпшується, внаслідок прийняття змін та доповнень відповідних нормативно-правових актів України (інструкцій, методичних рекомендацій та вказівок, планів рахунків бухгалтерського обліку, П(С)БО 30 «Біологічні активи»), проведення нарад і семінарів за участю фахівців Міністерства аграрної політики і продовольства, жвавих дискусій під час публічних захистів докторських та кандидатських дисертацій, наукових конференцій, інтернет-конференцій, публікацій наукових статей і тез, видання монографій, підручників та навчальних посібників тощо.

Одними із перших українських вчених-економістів, хто багато уваги приділяв проблемам обліку у сільському господарстві були видатні науковці, доктори економічних наук, професори: Прокіп Петрович Німчинов (27.02.1906 р. - 19.06.1983 р.) та Ігор Володимирович Малишев (06.06.1908 р. - 21.05.1979 р.).

Професор П. П. Німчинов – засновник української наукової школи бухгалтерського обліку. Він 28 років очолював кафедру бухгалтерського обліку Київського інституту народного господарства ім. Д. С. Коротченка. Йому належать праці про нову систему бухгалтерського обліку, що склалась наприкінці 1950-х років (1960 р.), предмет, метод і об'єкти такого обліку (1965 р. і 1966 р.), а також підручник із загальної теорії бухгалтерського обліку (1977 р.). П. П. Німчинов в співавторстві з Н. М. Грабовою і Ю. Я. Литвином

видав у 1970 р. підручник «Бухгалтерський учет в сільському господарстві с основами учета в других отраслях народного хозяйства», а друге видання цього підручника вийшло у співавторстві з Ю. Я. Литвином та В. Г. Лінником. Учнями П. П. Німчинов були доктори економічних наук, професори Ю. Я. Литвин, Ф. Ф. Бутинець, А. М. Герасимович, В. Б. Моссаковський, В. Г. Лінник та інші.

Про свого вчителя, наукового керівника кандидатської і консультанта докторської дисертацій, професора П. П. Німчинова, Ю. Я. Литвин згадував так: «Його лекції з основ бухгалтерського обліку були найбільш змістовними і переконливими, а читав він їх доступною українською мовою і високим емоційним голосом, який можна було чути і за дверима аудиторії» [1, с. 45].

Професори В. І. Єфіменко, М. М. Коцупатрий, В. Г. Лінник у статті, присвяченій до сторічного ювілею вчителя, спробували узагальнити його значний внесок у розвиток облікової науки: «Наукове спрямування основних праць П. П. Німчинова пов'язане з поглибленим розвитком теорії бухгалтерського обліку, уточненням предмета і методу обліку, визначенням суті і місця інвентаризації в системі обліку, розробкою та обґрунтуванням ролі і функцій субрахунків, основних принципів побудови плану рахунків, розробкою наукових підходів щодо класифікації рахунків бухгалтерського обліку та головних напрямів удосконалення обліку в сільськогосподарських підприємствах, побудовою обліку витрат і визначення собівартості й фінансових результатів аграрних підприємств» [3, с. 39].

І. В. Малишев працював над створенням теорії подвійності відображення господарських актів в бухгалтерському обліку, видав в 1971 р. однойменну монографію і захистив на її основі докторську дисертацію (1973 р.). Професор Ф. Ф. Бутинець, оцінюючи науковий здобуток вчителя, зазначає: «В своїй роботі професор дослідив проблему подвійного відображення господарських операцій в бухгалтерському обліку, дав теоретичне обґрунтування принципу подвійності, довів, що цей принцип є адекватним відображенням об'єктивно існуючої подвійності господарських операцій в умовах товарно-грошових

відносин... І.В. Малишев – один з найвідоміших наукових працівників в сфері обліку, який не лише багато зробив для удосконалення теорії бухгалтерського обліку, а й надав неоціненний поштовх до розвитку наукових поглядів його учнів – сучасних українських вчених» [2, с. 370].

Пізніше професор І.В. Малишев підготував до друку навчальний посібник «Теорія бухгалтерського обліку», який у 1981 р. (після смерті вченого) опублікував його учень і послідовник доктор економічних наук, професор Г. Г. Кірейцев. Протягом багатьох років І. В. Малишев керував кафедрою бухгалтерського обліку Української сільськогосподарської академії. Серед його учнів професори Ф. Ф. Бутинець, М. Я. Дем'яненко, Г. Г. Кірейцев, Л. С. Шатківська, О. Ф. Вербило, доценти В. К. Щербань, В.П. Ярмоленко.

Автору цих рядків випала честь, як студенту-першокурснику сільськогосподарської академії, восени 1977 р. слухати лекцію зі вступу до спеціальності «Бухгалтерський облік у сільському господарстві», яку прочитав професор І. В. Малишев. З тієї лекції запам'ятався мудрий і спокійний вираз обличчя вченого і педагога, його виважена та фахова мова, вміння переконливо доводити свої думки на простих життєвих прикладах.

Серед тих, хто зробив чималий внесок у розвиток облікової науки в сільському господарстві був і доктор економічних наук, професор, заслужений діяч науки і техніки України, академік Академії вищої школи України Юрій Якович Литвин (12.09.1929 р. - 09.01.2000 р.). У 1973-1988 рр. він очолював кафедру бухгалтерського обліку в сільському господарстві Київського інституту народного господарства ім. Д.С. Коротченка, а у 1989-2000 рр. – кафедру обліку і аудиту в сільському господарстві Тернопільської академії народного господарства, нині ТНЕУ.

Професор Ю. Я. Литвин присвятив свої праці (особисто і у співавторстві) проблемам нормативного методу планування, обліку і контролю за витратами у сільському господарстві (1969 р., 1970 р., 1980 р., 1985 р., 1986 р.), обліку і контролю в умовах нормативно-чекової системи (1991 р.), організації обліку, контролю у сільському господарстві (1973 р., 1993 р., 1998 р.), а також керував

роботою колективу авторів першого в незалежній Україні вузівського підручника «Бухгалтерський облік в сільському господарстві» (1993 р.) і його перевидання у 1995 р. Ще задовго до видання цього підручника, Ю. Я. Литвин був одним із авторів курсу лекцій «Бухгалтерский учет в сельском хозяйстве» (М., 1965 р.), вузівських підручників «Бухгалтерский учет и анализ хозяйственной деятельности» (М., 1973 р. і 1977 р.).

До наукової школи професора Ю. Я. Литвина належать професор Н. Н. Стончевене (Литва), доценти Н. Г. Нарзуло (Таджикистан), Г. Г. Мельник, О. П. Скирпан, М. С. Палюх, В. І. Бачинський, Г. В. Нашкерська, А. Я. Кізима, Н. П. Михайлишин, Н. Г. Мельник, Р. Ф. Бруханський (Україна) та інші.

Про Юрія Яковича залишились теплі спогади як у студентів, так і у більшості викладачів. Вважаю, що він був справжнім інтелектом, зразковим сім'янином і завжди толерантно відносився до людей, які його оточували. Професор Ю.Я.Литвин був знаним на весь колишній Союз науковцем, обдарованим педагогом і дуже добрим організатором наукової діяльності.

Отже, обсяг даних тез, на жаль, не дає змоги більш детально згадати про багатьох інших провідних українських вчених вчених-економістів, які присвятили свої наукові праці розвитку обліку у сільському господарстві. Проте, автор має намір продовжувати власні наукові пошуки, присвячені історії розвитку облікової науки у сільському господарстві і її провідникам.

Список використаних джерел

1. Академік Литвин Юрій Якович: вчений, педагог, організатор облікової науки в Україні / Упорядник В. А. Дерій. – Тернопіль: Астон, 1999. – 198 с.
2. Бутинець Ф. Ф. Історія бухгалтерського обліку: В 2-х ч. – Ч. I: навч. посіб. / Ф. Ф. Бутинець. – 2-е вид., доп. і перероб. – Житомир: ПП «Рута», 2001. – 512 с.
3. Єфіменко В., 100 років від дня народження Прокопа Німчинова / В. Єфіменко, М. Коцупатрий, В. Лінник // Вісник Національного Банку України. – 2006. – № 2. – С. 38-39.

Дерій В. А. Роль П. П. Німчинова, І. В. Малишева та Ю. Я. Литвина в розвитку облікової науки у сільському господарстві. Матеріали III Міжнар. наук.-практ. конф. «Облік, контроль та аналіз на підприємствах АПК: стан та перспективи розвитку», 3-4 жовтня 2013 р. Вінниця: Видавець «Редаційно-видавничий відділ ВНАУ», 2013. Ч. 3. 344 с. С. 26-30.